

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

FAKULTA BEZPEČNOSTNÍHO MANAGEMENTU

Katedra správního práva a správní vědy

Právní aspekty zvládnání sucha a nedostatku vody

Bakalářská práce

Legal aspects of managing drought and water scarcity

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

JUDr. Michal SOBOTKA Ph.D.

AUTOR PRÁCE

David SEJK

PRAHA

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 2. 1. 2024

.....

David Sejk

Poděkování

Rád bych srdečně poděkoval JUDr. Michalovi Sobotkovi, Ph.D. za vedení bakalářské práce, za jeho cenné rady, ochotu a čas, který mi věnoval při řešení dané problematiky.

ANOTACE

Cílem mé bakalářské práce je analýza vybraných právních aspektů k adaptaci a zmírnění dopadů sucha a nedostatku vody v České republice. Nejdříve je v práci pojata právní úprava z obecného hlediska a postupně se více konkretizuje na vybranou problematiku. Po právní úpravě se zaměřuji především na vyložení hlavy X vodního zákona, kterou rozdělují na prevenci a opatření s vlastními náležitými podkapitolami, a dále jsou pojmy sucho a nedostatek vody rozebírány v koncepci zvládnutí sucha a stavu nedostatku vody společně s jejich plány pro území ČR i krajů.

KLÍČOVÁ SLOVA

Sucho * nedostatek vody * životní prostředí * právní úprava * prevence * opatření

ANNOTATION

The goal of my bachelor's thesis is the analysis of selected legal aspects to adapt and mitigate the effects of drought and water shortage in the Czech Republic. First, the legal regulation is considered in the work from a general point of view, and gradually it becomes more specific to the selected issue. After the legal regulation, they mainly focus on the interpretation of Title X of the Water Act, which they divide into prevention and measures with their own appropriate subsections, and further the concepts of drought and water shortage are discussed in the concept of managing such a state of water shortage together with their plans for the territory of the Czech Republic and the regions.

KEYWORDS

Drought * lack of water * environment * legislation * prevention * measures

Obsah

Úvod	7
1 Právní úprava	10
1.1 Mezinárodní právní úprava	11
1.2 Unijní právní úprava	13
1.3 Česká právní úprava	15
2 Vodní zákon – Hlava X	18
2.1 Prevence	20
2.1.1 Výstavba a rekonstrukce rybníků, vodovodů a kanalizací	21
2.1.2 Pozemkové úpravy	22
2.1.3 Propojení vodárenských soustav	25
2.2 Opatření	26
2.2.1 Územní plánování	29
2.2.2 Zajištění dostatku pitné vody	31
2.2.3 Zadržení vody v krajině	33
2.2.4 Posílení vodních zdrojů	37
3 Zvládání sucha a stavu nedostatku vody	41
3.1 Plán pro sucho	41
3.2 Plán pro zvládání sucha a nedostatku vody	43
3.2.1 Plán pro zvládání sucha a nedostatku vody na území ČR	44
3.2.2 Plán pro zvládání sucha a nedostatku vody na území krajů	46
Závěr	48
Seznam použité literatury a zdroje	50
Seznam obrázků	56

Úvod

Úvodem práce bych primárně zmínil, že sucho je problém, který stále nejen přetrvává, ale také se postupem času zhoršuje. Právě proto tu existuje právní úprava, přesněji suchá hlava ve vodním zákoně, která slouží jako opora pro zmíněný problém sucha. Všeobecné aspekty, které spojují tuto problematiku a zároveň spolupracují na jejím zvládnutí, byly hlavním důvodem, proč jsem se rozhodl pro toto téma své bakalářské práce.

Dále bych v úvodu představil základní rozdělení druhů sucha, popsal jejich charakteristiku, spojitost, příčiny a vliv na společnost. Po úvodu bych nastínil právní rámec a systém právní úpravy, která se k problematice sucha uplatňuje, počínaje mezinárodní, dále evropskou a závěrem českou právní úpravou. Poté se budu věnovat stěžejním právním předpisům a jejich provázanosti se suchem, mezi které patří prvotně vodní zákon, jehož obsah bych popsal až v na něj zaměřené kapitole. Poté sem patří také stavební zákon, lesní zákon, ochrana přírody a krajiny a ochrana zemědělského půdního fondu. Rozvedení právní úpravy bych zakončil úmluvami, a to počátečním vymezením adaptace na změny klimatu, na které se zaměřuje rámcová úmluva OSN o změně klimatu. Dále bych vymezil obecné pojetí pařížské a ramsarské úmluvy. K vodnímu zákonu bych se po této části práce vrátil a poukázal na něj více do hloubky, např. zdůraznil rozdíl mezi prevencí a opatřením bez opomenutí na jednotlivá kritéria, která jsou pro ně charakteristická. V další kapitole se budu zabývat zvládnutím sucha a stavu nedostatku vody, popíšu zde plán pro sucho, plán pro zvládnutí sucha a nedostatku vody a jejich rozdílné metody na území ČR a krajů. V závěru zhodnotím zanalyzovaná data práce, pozitiva a negativa různých aspektů, které tuto problematiku potkávají. Také se pokusím pomocí reflexe obrátit zpět k obsahu a cílům práce, které vyhodnotím svým vlastním názorem, a to v jaké míře byly naplněny.

V mé práci s názvem „Právní aspekty zvládnutí sucha a nedostatku vody“ je třeba si rozdělit tyto dva pojmy, i když spolu velice souvisí a jsou na sobě závislé. Sucho je nahodilý přírodní jev způsobený deficitem srážek a ten pak vede k poklesu množství vody v mnoha oblastech hydrologického cyklu. Pokud stávající

vodní zdroje nestačí pokrýt potřeby společnosti, hovoříme o nedostatku vody. Sucho i nedostatek vody mohou způsobit ekonomické škody v klíčových odvětvích využívajících vodu a zároveň ovlivnit životní prostředí. Pokud jde o biologickou rozmanitost, kvalitu vody, degradaci a ztrátu mokřadů, erozi půdy, degradaci půdy a dezertifikaci.

Sucho by mělo být řádně rozděleno, protože sucho jako takové má více forem. V návaznosti na jeden z druhů sucha, konkrétně teď na prvotní hydrologické sucho, které je vnímáno jako odchylka hydrologického cyklu, vzniká především z příčin deficitu srážek a projevuje se poklesy průtoků ve vodních tocích a hladiny podzemních vod. Avšak sucho lze často vnímat individuálně a separativně, můžeme brát v potaz klimatické aspekty nebo vodní bilance. Také by se neměly opomíjet časové odchylky a intervaly v oblastech výskytu tohoto problému. Ať už dochází k jakýmkoliv odchylkám, je nutné zmínit, že se jedná o přirozený jev, který však bývá jen dočasně negativní. Negativním pojetím sucha se rozumí výrazná odchylka od průměrné hodnoty srážek, která dočasně působí v delším časovém období a postihuje především rozsáhlé oblasti. To vše může vést nejen k meteorologickému, ale zemědělskému, hydrologickému a socioekonomickému suchu.

Meteorologické sucho se projevuje negativní odchylkou, která se výrazně vychyluje z průměrné hodnoty srážek v daném rozsáhlém území, a to po delší trvání. Meteorologické sucho může také být značně zhoršeno při působení i dalších prvků, těmi jsou např. vyšší úhrn slunečního záření, intenzivnější proudění vzduchu, nízká relativní vlhkost vzduchu a vyšší teplota vzduchu. Meteorologické sucho ovlivňují tedy nejen meteorologické prvky, ale také i všemožné přírodní vlivy. Může jít o výskyt tlakových výší po delší časové období či absenci tlakových níží, které vedou k nedostatku srážek (obvyklé spojení problému vysoké teploty a páry).

Zemědělské sucho je charakteristické pro dlouhodobý nedostatek vody v půdě, který je důležitý pro cílený růst a vývoj v zemědělské oblasti, tedy pro růst pěstovaných rostlin a lesních porostů. Jelikož zemědělské sucho je až sekundárním suchem, neboť je spíše následkem sucha meteorologického, dalo

by se říct, že mu meteorologické sucho předchází. Je tu mnoho faktorů, které ovlivňují celý proces zemědělského sucha, můžou to být rychlosti větru, sluneční radiace, retenční či infiltrační vlastnosti půdy, atmosférické srážky, teploty vzduchu, ale také i terénní poměry, hladina podzemní vody a vývojové fáze rostlin. Nyní je velkým ohrožením pro zemědělskou půdu degradační proces eroze, ztráta organické hmoty a utužení.

Socioekonomické sucho je sucho, které má negativní dopady na celou společnost. Může se objevit v průmyslové produkci (např. nedostatkem vody pro výrobu), v produkci elektrické energie (např. vodní elektrárny), ale také v turismu či v životech obyvatel při nedostatku pitné vody.

Cílem mé práce je poukázat na skutečnost, že sucho je problém, kterého se jenom tak nezbatíme a měl by se řešit nejen až v situaci, kdy nastane, ale už preventivně, abychom mohli následkům sucha buď předejít nebo alespoň zmírnit jeho dopady.

V práci bych chtěl v první kapitole představit právní úpravu a její funkci k rozebírané problematice sucha. Ve druhé kapitole bych se věnoval hlavě X vodního zákona s rozdělením na dvě části a to na prevenci a opatření. Ve třetí a zároveň poslední kapitole budu popisovat zvládání sucha a stavu nedostatku vody, včetně plánů, které jsou pro to zpracovány. Závěrem bych stručně zkonstatoval naplnění cílů mé práce.

1 Právní úprava

Právní úpravu ve své práci rozdělují na mezinárodní, unijní a českou právní úpravu. Slouží jako jistý prvek pro lepší zvládání a nakládání se životním prostředím. Tato právní úprava nám upřesňuje důvod své existence vzhledem k rozebírané problematice sucha.

Právo životního prostředí se dá vyložit zákonem č. 17/1992 Sb., o životním prostředí těmito slovy: „životním prostředím je vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.“¹ Tedy jestli je mým cílem zajistit dostatek vody, je nezbytné zajistit i ochranu ostatních složek.

Ústředním orgánem státní správy pro životní prostředí je Ministerstvo životního prostředí, které má za úkol sjednocovat činnost ostatních orgánů ochrany přírody.

V rámci právní úpravy se zde podílí i Česká inspekce životního prostředí, který jako správní úřad kontroluje činnosti v oblasti životního prostředí, také uděluje sankce a jiná nápravná opatření při zjištění protiprávního jednání.²

Avšak právní úprava zaměřená přímo na téma mé práce je od roku 2021 upravena v Hlavě X zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon). Zpracování Plánu pro sucho a stav nedostatku vody slouží jako podklad při rozhodování komise pro sucho. Jde o vzniklou povinnost na krajské a celostátní úrovni.³

¹ § 2 zákona č.17/1992 Sb., o životním prostředí v platném znění

² Borovičková, Hana – Havelková, Svatava (2005). Nástroje ochrany přírody a krajiny [online], [cit.01.02.2024].

Dostupné z:

[https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/9BE7ACE92CCC839FC125708B001BB0F6/\\$file/planeta8_web.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/9BE7ACE92CCC839FC125708B001BB0F6/$file/planeta8_web.pdf)

³ Zvládání sucha a stavu nedostatku vody (Voda, eAGRI). [online], [cit.11.07.2023].

Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/voda/zvladani-sucho-a-stavu-nedostatku-vody/>

1.1 Mezinárodní právní úprava

Ve vybrané právní úpravě se zaměřuji na mezinárodní právní úpravu ve vztahu k živelným pohromám, se kterými sucho a nedostatek vody souvisí. Mezinárodní právní úprava je v této kapitole zmíněna jako první ze tří podkapitol, které nastíním. Z důvodu mezinárodního měřítka a obecného hlediska, které bych se pomocí následující, tedy unijní právní úpravy, pokusil zúžit.

K pramenům mezinárodního práva patří jistá „Dohoda o partnerství mezi africkými, karibskými a tichomořskými státy na jedné straně a Evropským společenstvím a jeho členskými státy na straně druhé.“ Tato dohoda se zaměřuje na prevenci a zmírnění následků katastrof. Cílem této dohody je především pozitivní dopad na veřejnost, přesněji na obyvatele těchto států s aspekty jako např. vysídlení obyvatel a zároveň snaha o vytvoření preventivních opatření proti dalším přírodním katastrofám, ochrana lidských životů, obnova a rekonstrukce.⁴

„Tamperská úmluva“ spočívá v zařizování telekomunikačních zdrojů za účelem zmírnění negativních dopadů katastrof a záchranných pracích. U této tzn. Úmluvy jde o mezinárodní smlouvu s pozitivními aspekty pro více stran, kdy subjekty poskytující humanitární pomoc dostávají spolehlivé zabezpečení telekomunikačních zdrojů.⁵

Dalším důležitým prvkem pro mezinárodní právní úpravu je Pařížská úmluva, která je základním prvkem pro formulaci cíle ochrany klimatu, a to v dlouhodobém měřítku, které slouží především k udržení nárůstu průměrné globální teploty pod hranicí 2°C a zajištění nepřekročení nárůstu teploty nad hranici 1,5°C.

Velkým přínosem dohody je změna, která má hodnotný význam v závazcích snižování emisí skleníkových plynů. K dosažení cíle dohody jsou

⁴ JANČÁŘOVÁ, Ilona, Jana DUDOVÁ, Jakub HANÁK, Milan PEKÁREK, Ivana PRŮCHOVÁ, Vojtěch VOMÁČKA a Dominik ŽIDEK. Právo životního prostředí: Obecná část. 1.vydání. Brno:

Masarykova univerzita, 2016. 716 s. učebnice č.531. ISBN 978-80-210-8366-0, str. 542

⁵ Sdělení č. 70/2006 Sb. m. s. v platném znění

důležité vnitrostátní redukční příspěvky, které by měly být stanoveny jak pro rozvinuté, tak pro rozvojové státy, což tato dohoda státům povinně ukládá.⁶

V mezinárodních smlouvách v oblasti životního prostředí stojí určitě za to zmínit Ramsarskou úmluvu o mokřadech, která poskytuje rámec pro ochranu a užívání všech typů mokřadů v celosvětovém měřítku. Na Seznam mokřadů mezinárodního významu má povinnost každá smluvní strana Ramsarské úmluvy zařadit minimálně jeden ze svých mokřadů. Dále má za povinnost obstarat vhodnou ochranu i racionální užívání mokřadů na svém území.

Dle Ramsarské úmluvy je mokřad definován jako: „území bažin, slatin, rašelinišť i území pokrytá vodou, přirozeně i uměle vytvořená, trvalá či dočasná, s vodou stojatou či tekoucí, sladkou, brakickou či slanou, včetně území s mořskou vodou, jejíž hloubka při odlivu nepřesahuje šest metrů”.⁷

Rámcová úmluva OSN o změně klimatu spočívá v poskytování mezinárodního vyjednávání o možném řešení problémů, které jsou spjaté s už aktuální změnou klimatu. V návaznosti se tu objevuje problematika snižování emisí skleníkových plynů, adaptace na negativní dopady změn klimatu a technologická i finanční podpora pro rozvojové země. Kjótský protokol společně s Pařížskou dohodou jsou pro tuto úmluvu právním podkladem, který slouží pro snižování emisí skleníkových plynů do jisté míry, která by nebyla nebezpečná při vzájemné interakci se systémem klimatu Země a jejím další vývojem.

Úmluvu tvoří čtyři stěžejní principy, počínaje principem mezigenerační spravedlnosti. Ten se dá chápat jako ochrana klimatického systému za účelem dosažení lepších podmínek pro současné i budoucí generace. Druhým principem je princip společné, ale diferencované odpovědnosti, jehož účelem je poukázat na ekonomicky vyspělejší země a jejich odpovědnost za zvyšování průměrné koncentrace skleníkových plynů v atmosféře, a také poukázat na povinnost poskytnout pomoc rozvojovým zemím. Třetím principem je princip s cílem

⁶ Mzp.cz: mezinárodní smlouvy v oblasti životního prostředí [online]. [cit.1.8.2023]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/parizska_dohoda

⁷ Mzp.cz: mezinárodní smlouvy v oblasti životního prostředí [online]. [cit.11.7.2023]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ramsarska_umluva_o_mokradech

ochraňovat slabší části planety náchylné na nepříznivé dopady klimatických změn. To jsou právě ty zranitelnější země v rámci hospodářského vývoje a geografického umístění. Čtvrtým principem je princip předběžné opatrnosti, který má za cíl primárně řešení problému, a to bez zbytečného odkládání, bez ohledu na nemožnost kvantifikování důsledků klimatických změn.⁸

1.2 Unijní právní úprava

V unijní právní úpravě představím základní kompetence, které spolu souvisí a zároveň zmíním Rámcovou směrnicí o vodách, jednu z nejdůležitějších směrnic, za kterou stojí Evropská komise. Pomocí Rámcové směrnice navážu na působnost vodoprávního úřadu, ve kterém jsou obsaženy plány sestavené podle vodního zákona, který bude podstatnou součástí následující kapitoly o České právní úpravě.

Unijní právní úprava je v kompetenci Evropské unie, která řeší právní úpravu katastrof způsobených přírodou nebo činností člověka. Řešení této právní úpravy spočívá v rámci humanitární pomoci a politiky civilní ochrany. Co se týče organizační stránky, tyto politiky spadají pod Evropskou Komisi, jinak spadají pod Generální ředitelství pro humanitární pomoc a civilní ochranu.

Evropská unie má pravomoc vyvíjet činnost a provádět společnou politiku, a to v oblasti rozvojové spolupráce a humanitární pomoci. Ačkoli nelze bránit členským státům ve výkonu jejich pravomoci právě tímto výkonem pravomoci, jenž Evropská unie má. Pod Smlouvy o fungování Evropské unie patří již výše zmíněná humanitární pomoc v oblasti sdílených pravomocí.⁹

Jednou z nejsložitějších směrnic vytvořených Evropskou komisí je Rámcová směrnice o vodách. Sjednocení různých způsobů aktuální ochrany vod uvnitř Evropských společenství a prosazování integrované péče o životní prostředí je hlavním důvodem vzniku této Rámcové směrnice o vodách. Účelem Rámcové

⁸ Mzp.cz: mezinárodní smlouvy v oblasti životního prostředí [online]. [cit.11.7.2023].

Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu

⁹ JANČÁŘOVÁ, Ilona, Jana DUDOVÁ, Jakub HANÁK, Milan PEKÁREK, Ivana PRŮCHOVÁ, Vojtěch VOMÁČKA a Dominik ŽIDEK. Právo životního prostředí: Obecná část. 1.vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2016. 716 s. učebnice č.531. ISBN 978-80-210-8366-0, str. 545-549

směrnice je zábrana dalšího zhoršování stavu jak povrchových, tak podzemních vod. Cílem je zlepšení stavu vod a na vodu vázaných ekosystémů.

Nástrojů pro dosažení cílů Rámcové směrnice není mnoho, ale jsou to např. plány povodí, které slouží jako podklad pro výkon veřejné správy. Dále je to působnost ústředního vodoprávního úřadu, kterou vykonává Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo životního prostředí, a to sestavováním plánů podle vodního zákona.¹⁰

¹⁰ Mzp.cz: mezinárodní smlouvy v oblasti životního prostředí [online]. [cit.12.7.2023]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ramcova_smernice_o_vodach

1.3 Česká právní úprava

V úvodu k České právní úpravě neopomenou ústavní základ pro ochranu životního prostředí, kterým je Listina základních práv a svobod. Dále zmíním vládní návrh o způsobu užívání vodních zdrojů a závěrem této právní úpravy poukážu na vodní zákon, konkrétně hlavu X, která je nedílnou a zároveň následující součástí mé práce.

Listina základních práv a svobod a ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, vymezuje ústavní základy v rámci ochrany životního prostředí, zdraví a života před následky vzniklých katastrof. Dalším důležitým právním ustanovením je zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, který slouží pro informovanost obyvatelstva pro případ katastrof. Dále zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému. Tyto dva zákony slouží hlavně pro případy hrozby nebo vzniku katastrofických situací a pro odstraňování jejich následků.¹¹

K České právní úpravě bych rád zmínil vládní návrh ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů. Tento ústavní zákon zní: „Čl. 7 Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů, zejména vody, a o ochranu životního prostředí.“¹²

Cílem této navrhované úpravy je podstata a důležitost ohleduplného nakládání s přírodními zdroji. Konkrétní účel, za jakým je přírodní zdroj využíván, je důvodem pro nezbytně nutné využívání přírodních zdrojů ohleduplným způsobem. V současnosti je v rámci ústavního principu o šetrném využívání přírodních zdrojů výslovně uveden jeden z nejvíce ohrožených přírodních zdrojů,

¹¹ JANČÁŘOVÁ, Ilona, Jana DUDOVÁ, Jakub HANÁK, Milan PEKÁREK, Ivana PRŮCHOVÁ, Vojtěch VOMÁČKA a Dominik ŽIDEK. Právo životního prostředí: Obecná část. 1.vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2016. 716 s. učebnice č.531. ISBN 978-80-210-8366-0, str. 550-551

¹² ODok.cz: informační portál o návrhu ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů [online]. [cit. 1.8.2023].

Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCKRGU5Z2/>

a tím je voda. A právě proto je na ústavní úrovni ucelený princip o šetrném využívání tohoto přírodního zdroje.¹³

Hlava X vodního zákona představuje pro Českou právní úpravu také stěžejní část, alespoň co se týče problematiky mojí práce. Účelem tohoto zákona je chránit povrchové a podzemní vody, jako ohrožené a nenahraditelné složky životního prostředí a přírodní zdroje. Také má tento zákon za úkol přispívat k zajištění zásobování obyvatelstva pitnou vodou a k ochraně vodních ekosystémů a na nich přímo závislých suchozemských ekosystémů. Avšak cílů tohoto zákona je mnohem více.¹⁴ Právní vztahy k povrchovým a podzemním vodám jsou zákonem taktéž upraveny, společně se vztahy fyzických a právnických osob v rámci využívání povrchových a podzemních vod. Výskyt těchto vod dále také souvisí se vztahy k pozemkům a stavbám za účelem trvalého zajištění užívání vod, bezpečnosti vodních děl a prevence před účinky povodní či sucha.

Návratnost nákladů pro vodohospodářské služby, počítaje s náklady souvisejícími s ochranou životního prostředí a využívaných zdrojů se v rámci vztahů, které upravuje tento zákon bere v ohled zásada návratnosti, pro kterou platí, že v souladu se zásadou znečišťovatel platí.¹⁵

V souladu se zákonem č. 254/2001 Sb., o vodách a § 87b zákona o změně některých zákonů (vodní zákon) byly zpracovány plány pro zvládání sucha a nedostatku vody pro území České republiky a pro území kraje, které budou v pozdějších podkapitolách blíže představeny.¹⁶ V případě řešení sucha vydávají vodoprávní úřady rozhodnutí nebo jiná opatření obecné povahy podle § 6 odst. 4, § 59 odst. 5 nebo § 109 odst. 1, která jsou podkladem pro plán pro zvládání sucha, potřebu svolání komise pro zvládání sucha a nedostatku vody nebo výskyt situací

¹³ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění k 1.1.2024

¹⁴ § 1 odst. 1 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) v platném znění

¹⁵ § 1 odst. 2 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) v platném znění

¹⁶ § 87b odst. 1 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) v platném znění

nedostatku vody v rozhodovací pravomoci komise pro zvládání sucha. Vydává také opatření, která jsou třeba v případě takové situace přijmout.¹⁷

Ústřední komisí je komise pro sucho, kterou v souladu s platným zněním vodního zákona č. 254/2001 Sb. (§87g) zřizuje vláda. Komise byla zřízena vládou usnesením č. 819 ze dne 26. září 2022. Skládá se ze 13 členů, kterými jsou předseda, místopředseda, 2 tajemníci a zástupce Ministerstva dopravy, Ministerstva obrany, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva vnitra, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva zemědělství, Ministerstva životního prostředí, Správy státních hmotných rezerv a poslední zástupce Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky.¹⁸

V situaci, kdy je stav nedostatku vody vyhlášen na území více krajů může předseda krajské komise pro sucho uplatnit svou pravomoc požádat o svolání jednání. Jednání jako takové zejména na žádost předsedy svolává ministr zemědělství nebo ministr životního prostředí. Předseda komise dále v případě potřeby vydává další potřebná opatření v souladu s Plánem pro zvládání sucha a stavu nedostatku vody pro území České republiky. Mimo jiné řídí a koordinuje jednotlivá opatření krajské komise pro sucho, která na základě svých dopadů přesahují hranice krajů.

Důsledky stavu nedostatku vody a jejich průběh je informován komisí vládě. V případě vyhlášení krizového stavu nejsou pravomoci komise stanovené vodním zákonem dotčeny. Avšak dojde-li k vyhlášení krizového stavu v době stavu nedostatku vody, zasedá Ústřední krizový štáb i Komise společně.¹⁹

¹⁷ § 87b odst. 2 písm. a), b), c) zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) v platném znění

¹⁸ Mzp.cz: ústřední komise pro sucho [online]. [cit.11.2.2023].

Dostupné z:

[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/ustredni_komise_pro_sucho/\\$FILE/OANZK-Statut-20230220.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/ustredni_komise_pro_sucho/$FILE/OANZK-Statut-20230220.pdf)

¹⁹ Mzp.cz: ústřední komise pro sucho [online]. [cit.11.2.2023].

Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ustredni_komise_pro_sucho

2 Vodní zákon – Hlava X

Hlava X vodního zákona se dělí na dva odlišné, přesto spolu související pojmy: na prevenci a opatření. Jako první podkapitolou bude následovat prevence, protože preventivní opatření budou vždy před opatřeními v rámci zmírnění negativních dopadů, avšak jejich důležitost v zákoně není nikoli podceněna.

Na základě zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) § 87b je plán pro zvládání sucha a stavu nedostatku vody zřizován pro území České republiky a pro území kraje.²⁰

Ústředním správním orgánem je Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo životního prostředí, dalšími orgány pro zvládání sucha jsou vodoprávní úřad podle § 104 odst. 2 a ústřední a krajská komise pro sucho.²¹

Zřizují se zde různé komise, např. krajská komise pro sucho, kterou zřizuje hejtman kraje jako zvláštní orgán a je i jejím předsedou.²² Ústřední komisi pro sucho zřizuje vláda a předsedá jí ministr zemědělství či ministr životního prostředí.²³ Příslušný krizový štáb společně s příslušnou komisí pro sucho zasedají pouze v případě, že došlo v době stavu nedostatku vody k vyhlášení krizového stavu. Avšak vyhlášení krizového stavu neovlivňuje pravomoci komisí pro sucho.²⁴

Vodoprávní úřad vydává podle § 6 odst. 4, § 59 odst. 5 nebo § 109 odst. 1 při zvládání sucha rozhodnutí či jiná opatření obecné povahy, která slouží jako podklad pro plán pro sucho, stejně jako nutnost svolat komisi pro zvládání sucha

²⁰ § 87b odst. 1 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) v platném znění

²¹ § 87e odst. 1 a 2 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) v platném znění

²² § 87f odst. 1 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) v platném znění

²³ § 87g zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) v platném znění

²⁴ § 87h zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) v platném znění

a stavu nedostatku vody nebo opatření při stavu nedostatku vody v kompetenci rozhodování komise pro sucho.²⁵

Podle § 6 odst. 4: „Vodoprávní úřad může obecné nakládání s povrchovými vodami rozhodnutím nebo opatřením obecné povahy bez náhrady upravit, omezit, popřípadě zakázat, vyžaduje-li to veřejný zájem, zejména dochází-li při něm k porušování povinností podle odstavce 3 nebo z důvodu bezpečnosti osob. Působnost jiných správních úřadů ke stanovení podmínek k užívání těchto vod ke koupání není tímto zákonem dotčena.”²⁶

Podle § 59 odst. 5: „Ve výjimečných případech může vodoprávní úřad uložit nebo povolit vlastníkovu vodního díla mimořádnou manipulaci na vodním díle nad rámec schváleného manipulačního řádu. V takovém případě nevzniká vlastníkovu vodního díla povinnost náhrady oprávněnému k nakládání s vodami v tomto díle za to, že nemůže nakládat s vodami v maximálním povoleném množství a s určitými vlastnostmi.”²⁷

Podle § 109 odst. 1: „Může vodoprávní úřad rozhodnutím nebo opatřením obecné povahy bez náhrady upravit na dobu nezbytně nutnou povolená nakládání s vodami, popřípadě tato nakládání omezit nebo i zakázat. Tato opatření provede po projednání s dotčenými subjekty, pokud to mimořádnost situace nevyklučuje.”²⁸

Hlavním cílem plánu pro období sucha je navrhnout opatření k zajištění dostatečného množství vody pro pokrytí základních lidských potřeb, minimalizovat dopady sucha a nedostatku vody na ekonomickou aktivitu a životní prostředí. Plán sucha obsahuje především vymezení a popis území s identifikací vodních zdrojů, popis rizika sucha a jeho možných dopadů. Hlavní část plánu proti suchu obsahuje

²⁵ § 87b odst. 2 písm. a) zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) v platném znění

²⁶ § 6 odst. 4 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) v platném znění

²⁷ § 59 odst. 5 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) v platném znění

²⁸ § 109 odst. 1 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) v platném znění

nástin postupů zvládnání sucha a opatření pro případ nedostatku vody. Pro území ČR a území kraje je zpracován plán sucha.²⁹

2.1 Prevence

V ohlednutí na právní úpravu je prevence bezpochyby nezbytnou součástí, kterou má na starost celá řada mechanismů a postupů, které se při prevenci sucha vzájemně doplňují. Ministerstvo zemědělství proto hodlá v příštích letech podporovat výstavbu a obnovu rybníků, vodovodů a kanalizací, pozemkové reformy pro obnovu vodních zdrojů v krajině a propojení vodárenských soustav pro zásobování postižených oblastí vodou v době sucha. Sice jsou preventivní opatření úzce propojena, budu po obecném přehledu prevence směřovat k navazující podkapitole o výstavbě a obnově rybníků, vodovodů a kanalizací. Hlavní cíle této podkapitoly jasně zdůvodňují, proč by měla být objasněna už v úvodní části.

Ministerstvo zemědělství vynakládá na výstavbu opatření přibližně 16 miliard korun ročně, z toho 40 % ze státního rozpočtu a 60 % z fondů EU; na opatření v působnosti MZe je potřeba přibližně 9 miliard korun ročně.

Kromě toho se investoři (např. obce a podniky povodí) musí podílet na samofinancování, obvykle v rozmezí 20-50 %, u některých opatření na ochranu přírody však může dotace činit až 100 %.

Tento dokument vychází z koncepce na období 2017-2022, jejíž cíle byly naplněny. V posledních několika letech bylo na prevenci sucha vynaloženo 13,2 miliardy korun ročně v rámci MZe a 2,7 miliardy korun v rámci MŽP; bylo vybudováno 686 km vodovodních sítí; bylo postaveno 34 úpraven pitné vody; bylo financováno 63 projektů propojení vodovodních systémů; na vodovodní systém bylo připojeno 104 000 nových obyvatel. Vodní prostředí v krajině bylo vylepšeno o 2 300 malých vodních nádrží a rybníků, čímž se zvýšila kapacita rybníků o 1,3 milionu metrů krychlových. Na přípravu výstavby víceúčelových nádrží

²⁹ [Eagri.cz: zvládnání sucha a stavu nedostatku vody \[online\]. \[cit. 1.8.2023\]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/voda/zvladani-sucha-a-stavu-nedostatku-vody/plan-pro-zvladani-sucha-a-stavu/>](https://eagri.cz/public/web/mze/voda/zvladani-sucha-a-stavu-nedostatku-vody/plan-pro-zvladani-sucha-a-stavu/)

(Vlachovice, Kryry, Senomaty, Šanov) bylo vyčleněno 663 milionů korun a na rekonstrukci vodovodů 78 milionů korun.³⁰

2.1.1 Výstavba a rekonstrukce rybníků, vodovodů a kanalizací

Výstavba a rekonstrukce rybníků, vodovodů a kanalizací má spoustu cílů k zajištění a ochraně pitné vody. V rámci bezpečnosti je však spojován fakt s výstavbou a rekonstrukcí či obnovou systémů, které mají pomoci k dosažení cílů tohoto rozvoje. Proto se v další kapitole budu orientovat na pozemkové úpravy, které se už zaměří na hledisko erozního a povodňového opatření.

Ministerstvo zemědělství již řadu let podporuje rozvoj vodovodů a kanalizací, prostřednictvím investičního dotačního programu podporuje výstavbu a technické zhodnocení vodovodů a kanalizační infrastruktury. Hlavním cílem je podpora výstavby, modernizace, rekonstrukce a obnovy systémů bezpečného zásobování vodou. Cílem je zajištění a ochrana pitné vody prostřednictvím veřejných vodovodů s důrazem na oblasti, regiony a okresy nejvíce ohrožené suchem. Dalším cílem programu je zvýšit podíl obyvatel žijících v domech napojených na veřejnou kanalizaci s odpovídajícím zařízením na čištění odpadních vod a zvýšit podíl obyvatel zásobovaných kvalitní pitnou vodou z veřejného vodovodu. Zároveň zajistí snížení množství nečištěných nebo nedostatečně čištěných odpadních vod vypouštěných do recipientů.³¹

Termín a způsob podávání nových žádostí do programu vyhlásí Ministerstvo zemědělství prostřednictvím výzvy k předkládání žádostí. Podprogram 129 412 podporuje výstavbu vodovodů k zajištění zásobování obyvatelstva pitnou vodou, podprogram 129 413 podporuje výstavbu kanalizací a čistíren odpadních vod k zajištění potřebné úrovně čištění odpadních vod.

³⁰ Eagri.cz: ministerstvo zemědělství [online]. [cit.2.8.2023].
Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2023_ministerstvo-zemedelstvi-ma-hotovy.html

³¹ Eagri.cz: dotace ve vodním hospodářství [online]. [cit.2.8.2023].
Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/dotace/narodni-dotace/dotace-ve-vodnim-hospodarstvi/vodovody-a-kanalizace/>

Výstavba a obnova rybníků je však užitečná především také pro chov ryb a produkci rybního masa, neboť je součástí procesu udržování vody v krajině. Rybníky mohou být budovány také čistě z protipovodňových, ekologických nebo estetických důvodů, pro sportovní účely nebo k čištění odpadních vod z výrobních podniků.³²

2.1.2 Pozemkové úpravy

U pozemkových úprav je více subjektů a částí, které se podílejí na tomto právním prostředku. Důležitou funkci zde plní pozemkový úřad a Plán společných opatření, jeho navrhování, realizace a zpracování. Podstata těchto využívaných prostředků zahrnuje i nezbytnou ochranu vodních zdrojů, které budou v následné kapitole představeny s ohledem na jejich posílení.

Plán společných zařízení rovněž posuzuje celý obvod pozemkové úpravy z hlediska erozního a povodňového ohrožení a hodnotí retenční potenciál území s ohledem na zpomalení povrchového odtoku. O použití jednotlivých způsobů ochrany rozhoduje především jejich účinnost, požadované snížení smyku půdy, snížení kulminačních průtoků a nezbytná ochrana vodních zdrojů, vodních toků, nádrží a zastavěných ploch v obci. Plán společných zařízení musí být doplněn návrhy agrotechnických a organizačních opatření v části protierozní a protipovodňová opatření. V soupisu nových pozemků musí být uvedeno, že se na tyto pozemky vztahují agrotechnická nebo organizační opatření uvedená v plánu společných zařízení.³³

Aby opatření dosáhla svých cílů v tomto sektoru, tak by měl být plán společných opatření zpracován tak, aby obsahoval přehled všech navrhovaných společných zařízení, včetně změn druhů pozemků. V případě potřeby by měl plán konkrétně identifikovat všechny změny druhů pozemků, které nebudou navrhovanými sdílenými opatřeními dotčeny. Plán by měl rovněž nastínit plochu

³² Eagri.cz: dotace ve vodním hospodářství [online]. [cit.2.8.2023].
Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/dotace/narodni-dotace/dotace-ve-vodnim-hospodarstvi/vodovody-a-kanalizace/x129-410-podpora-vystavby-a-technickeho/>

³³ § 9 odst. 4 vyhlášky č. 545/2002 Sb., o postupu při provádění pozemkových úprav a náležitostech návrhu pozemkových úprav

pozemků, které budou vyčleněny pro realizaci společných zařízení, v členění na pozemky ve vlastnictví státu, obce, případně jiných vlastníků.³⁴

V daných případech se tyto plány nezpracovávají, a to platí pro případy, kdy se provádějí jednoduché pozemkové úpravy za účelem upřesnění nebo rekonstrukce přídělů, nebo v případech, kdy se žádná společná zařízení nenavrhují.³⁵

Dále se zjištěné výsledky podrobné prohlídky pozemku vyhodnotí spolu s podmínkami příslušného orgánu a promítnou se do návrhu plánu společných zařízení. Tento návrh se projedná s příslušnými orgány v den kontroly.³⁶

Přednostně se bere v potaz využití pozemků, které byly vykoupeny v rámci pozemkových úprav nebo darovány státu.³⁷

Při vyhotovení nového digitálního katastrálního počítačového grafického souboru se druhy pozemků uvedou do souladu s výslednými novými vlastnickými hranicemi pozemků a související upřesnění výměry se nepovažuje za rozporné s návrhem plánu společných zařízení, ke kterému se již příslušné orgány vyjádřily.³⁸

Dalším aspektem pozemkových úprav je realizace prvků územního systému ekologické stability podle plánu společných zařízení, kterou se rozumí výsadba a údržba vegetace po dobu tří let od výsadby.³⁹

³⁴ § 9 odst. 1 vyhlášky č. 545/2002 Sb., o postupu při provádění pozemkových úprav a náležitostech návrhu pozemkových úprav

³⁵ § 9 odst. 2 vyhlášky č. 545/2002 Sb., o postupu při provádění pozemkových úprav a náležitostech návrhu pozemkových úprav

³⁶ § 9 odst. 3 vyhlášky č. 545/2002 Sb., o postupu při provádění pozemkových úprav a náležitostech návrhu pozemkových úprav

³⁷ § 9 odst. 5 vyhlášky č. 545/2002 Sb., o postupu při provádění pozemkových úprav a náležitostech návrhu pozemkových úprav

³⁸ § 9 odst. 6 vyhlášky č. 545/2002 Sb., o postupu při provádění pozemkových úprav a náležitostech návrhu pozemkových úprav

³⁹ § 9 odst. 7 vyhlášky č. 545/2002 Sb., o postupu při provádění pozemkových úprav a náležitostech návrhu pozemkových úprav

Při navrhování a realizaci společných zařízení v místech, kde již existují odvodňovací systémy, podzemní vedení a zařízení, je třeba postupovat tak, aby nebyla ohrožena funkce těchto zařízení.⁴⁰

Pozemkový úřad předloží plán společných zařízení dotčeným orgánům, které vyzve, aby se k němu do 30 dnů od obdržení výzvy vyjádřily. Ke stanoviskům podaným po tomto datu nebude přihlédnuto. Souhlasná stanoviska nahrazují opatření přijatá podle zvláštních právních předpisů (rozhodnutí, souhlas, povolení výjimky).⁴¹

Pokud se pozemkové úpravy týkají pouze části katastrálního území, provádějí se formou jednoduchých pozemkových úprav. V případě jednoduchých pozemkových úprav je vyřazeno zpracování plánu společných zařízení. Pokud jednoduché pozemkové úpravy neobsahují plán společných zařízení, vyhotoví se soupis změn druhů pozemků v důsledku zjištěných nesouladů a příslušný orgán vydá stanovisko do 30 dnů.⁴²

Pozemkový úřad musí o zahájení řízení písemně informovat také příslušný katastrální úřad, úřad územního plánování, stavební úřad, úřad ochrany zemědělského půdního fondu, úřad ochrany přírody, vodohospodářský úřad a státní lesní úřad. Pokud se řízení o změnách v území týká zájmů chráněných předpisy o obraně a bezpečnosti státu, předpisy o péči o zdraví lidu nebo jinými zvláštními právními předpisy, musí pozemkový úřad vyrozumět i ostatní příslušné orgány. Tyto orgány do 30 dnů od obdržení oznámení stanoví podmínky ochrany zájmů podle zvláštních právních předpisů.⁴³

⁴⁰ § 9 odst. 8 vyhlášky č. 545/2002 Sb., o postupu při provádění pozemkových úprav a náležitostech návrhu pozemkových úprav

⁴¹ § 9 odst. 10 zákona č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁴² § 4 odst. 2 a § 13 zákona č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

⁴³ § 6 odst. 6 zákona č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

Při zpracování návrhu je zpracovatel návrhu povinen projednat nové uspořádání pozemků s vlastníkem dotčeného pozemku. Vlastníci musí svůj souhlas či nesouhlas potvrdit podpisem nového pozemkového katastru.⁴⁴

2.1.3 Propojení vodárenských soustav

Propojení a posílení zdrojů je užitečné zejména v případě mimořádných událostí, jako je sucho nebo havárie. Odkloněním vody z jiného zdroje může být pro přerušování dodávek pitné vody krátkodobé a pro obyvatelstvo nepozorovatelné.

Propojení a posílení systémů zásobování vodou je zásadní a je prioritou pro MZe. Je důležité si uvědomit, že pod tímto pojmem nelze chápat pouze samotné propojení vodovodní sítě, ale také její rozšíření, resp. posílení zdrojů. Jeho účelem je především udržení bezpečného a plynulého zásobování obyvatelstva pitnou vodou. Pátevní vodovodní systémy jsou velké nadobecní infrastrukturní systémy, které zpravidla disponují dostatečně kapacitními vodními zdroji a jsou mnohem méně náchylné k výpadkům kapacity i kvality vody než menší místní vodovodní systémy. Propojení a posílení vodních zdrojů je užitečné zejména v případě krizových situací, jako jsou sucha nebo havárie. Odkloněním vody z jiného zdroje může být přerušování dodávek pitné vody krátkodobé a pro obyvatele nepozorovatelné. Zároveň lze obnovit nebo opravit dodávky pitné vody bez přerušování.

V roce 2020 vytvořilo Ministerstvo zemědělství program "Podpora opatření pro zmírnění negativních dopadů sucha a nedostatku vody", z něhož bylo financováno prvních sedm pilotních projektů.

V reakci na žádosti obcí a vlastníků vodárenské infrastruktury Ministerstvo zemědělství program rozšířilo o další podprogram "Podpora opatření pro zmírnění negativních dopadů sucha a nedostatku vody I". Pro další opatření obsažená v Konceptu ochrany před suchem pro území České republiky. Jedním z podpůrných opatření je podpora zajištění a posílení odolnosti infrastruktury pro zásobování

⁴⁴ § 9 odst. 20 zákona 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

vodou a předcházení dopadům nedostatku pitné vody (např. zvýšení kapacity stávajících vodních zdrojů, propojení vodárenských soustav).

Období realizace programu je šestileté, od roku 2020 do roku 2025, s celkovou alokací 4,89 miliardy korun.

V rámci programu MZe podporuje také opatření na rekonstrukci, modernizaci a obnovu infrastruktury pro zásobování vodou za účelem napojení oblastí postižených suchem na společné vodovodní systémy a vodovodní systémy s dostatečnými zdroji pitné vody (zejména rekonstrukce a obnova vodovodních potrubí). Program zahrnuje také opatření na podporu výstavby nových skupinových vodovodů, výstavbu nové vodovodní infrastruktury pro napojení oblastí postižených suchem na skupinové vodovody a instalaci inteligentních měřičů ve vodovodních sítích pro zajištění snížení ztrát a kontroly spotřeby v oblastech s omezenými zdroji pitné vody.⁴⁵

2.2 Opatření

V minulosti se považovalo za pravděpodobné, že největším problémem životního prostředí jsou povodně, proto se problematika sucha nebrala jako prioritní záležitostí, kterou by se v daný moment mělo zabývat. Problémy související se suchem a jejich opatření se objevila až po roce 2015. Tímto rokem čelila Česká republika nejobtížnějším dnům v rámci sucha, kdy také byla založena Komise VODA-SUCHO. O dva roky poté na základě pravomocí Komise a spolupráce resortů MZe a MŽP tak vznikla Koncepce ochrany před následky sucha pro území ČR. Koncepce začala sloužit jako podnětem pro novelu již zmíněného vodního zákona v předešlých kapitolách. Existuje řada opatření proti suchu, z nichž každé má své vlastní využití. V mé práci se zaměřím především na opatření typu územního plánování. Některá z opatření v této oblasti lze charakterizovat jako protipovodňová opatření, například výstavbu vodních nádrží,

⁴⁵ Komunalniekologie.cz: propojování vodárenských soustav [online]. [cit.3.8.2023]. Dostupné z: <https://www.komunalniekologie.cz/info/propojovani-vodarenskych-soustav-bezpecne-a-plynule-zasobovani-obyvatel-pitnou-vodou>

ale jejich cílem je také zmírnit dopady sucha tím, že umožní krajíně zadržet vodu a zabrání rychlému odtoku vody z krajiny při přívalových deštích.

Poldry nebo nádrže slouží k zachycení velkých objemů dešťové vody. Podle § 68 vodního zákona jsou protipovodňová území sloužící k zadržování povrchové vody za účelem ochrany před povodněmi pomocí veřejných zařízení. Vlastnictví těchto pozemků je omezeno smlouvou nebo vyvlastněním podle § 55a (vyvlastnění pro veřejné stavby na ochranu před povodněmi). V případě výkupu musí být tato oblast vymezena v územním plánu. Stát hradí škody na pozemcích, plodinách a lesích způsobené řízenými povodněmi podle § 68. Zvyšování retenční a akumulační schopnosti krajiny se provádí také prostřednictvím vodních opatření. Tato opatření obsahují přirozená protipovodňová opatření, jako je revitalizace vodních toků. Revitalizací je myšleno obnovení původního přirozeného stavu vodních ploch poté, co byl změněn tak, aby krajina rychle vysychala. V rámci revitalizace musí být vodním tokům navrácen jejich původní zvláště charakter s meandry a přítoky, které podporují retenční a akumulační schopnost krajiny. V ČR bylo nahrazeno celkem přibližně 13 000 km vodních toků a 600 km z celkových 60 000 km vodních toků bylo zkráceno. Koryta řek jsou neúměrně zahlubována a stabilizace pomocí pojištění je velmi nákladné, takže účinnost a rentabilita protipovodňových opatření je sporná. Urychlení odtoku vody z krajiny vede ke snižování zásob podzemních vod. Podle § 170 stavebního zákona definuje vyvlastnění jako jeden z cílů úsilí ve veřejném zájmu o snížení rizika povodní a jiných přírodních katastrof v kraji a o zvýšení obranyschopnosti kraje. Toto opatření zahrnuje i obnovu vodních ploch. I v případě takového vyvlastnění musí být opatření ve veřejném zájmu vymezeno v územně plánovacím dokumentu.⁴⁶

Stát také dotacemi finančně podporuje revitalizaci vodních ploch a výstavbu suchých nádrží či poldrů. Kromě revitalizace lze provádět tzv. samovolný rozvoj vodních ploch, renaturaci, která má stejný vliv na udržovací kapacitu krajiny jako revitalizace. Technicky upravená koryta produkují bahno, takže efekt technických

⁴⁶ HANÁK, Jakub. Vyvlastnění z environmentálních důvodů: současný stav a perspektivy [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2015. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity [cit.3.8.2023]., s. 44. ISBN 978-80-210-8064-5.

změn se postupně snižuje a tím se obnovuje přirozený stav koryta.⁴⁷ Proces lze podpořit aplikací § 5 odst. 3 vodního zákona, podle kterého vodohospodářská rada nemůže povolit obnovu technicky upraveného vodního koryta. Tato regulace odpovídá změně koryta způsobené přírodními silami při povodni. Vlastníci pozemků, vodohospodáři a držitelé vodohospodářských povolení mohou požádat vodohospodářský úřad o uvedení koryta do původního stavu. Pokud to vodohospodářský úřad ve veřejném zájmu neumožní, mohou vlastníci pozemků pod původním nebo novým tokem řeky pozemky prodat státu a další zájemci mohou požadovat přiměřenou náhradu.⁴⁸

Obr. č. 1 Tematické pilíře koncepce na ochranu před následky sucha a nedostatku vody – pět úrovní, na kterých je třeba zahájit nebo zintenzivnit činnosti spojené s přijímáním nezbytných opatření⁴⁹

⁴⁷ Eagri.cz: koncepce ochrany před následky sucha pro území České republiky na období 2023–2027 [online]. [cit.3.8.2023].

Dostupné z:

https://eagri.cz/public/web/file/726042/_6_B3_Koncepce_SUCHO_2023_final_MPR.pdf

⁴⁸ PITHART, David. Význam retence vody v říčních nivách. České Budějovice: DAPHNE ČR – Institut aplikované ekologie, 2012, s. 23. ISBN 978-80-260-3697-5.

⁴⁹ Vtei.cz: příprava a zpracování koncepce na ochranu před následky sucha pro území České republiky [online]. [cit.15.8.2023]

Dostupné z: <https://www.vtei.cz/2017/08/priprava-a-zpracovani-koncepce-na-ochranu-pred-nasledky-sucha-pro-uzemi-ceske-republiky/>

2.2.1 Územní plánování

Územní plánování je určitým prvkem pro realizaci opatření pro zvládnutí následků sucha (např. vodní nádrže, revitalizace vodních toků, protierozní opatření atd.) Jedná se totiž o opatření, které svým vlivem působí na mnoho dalších faktorů, proto je důležité tuto podkapitolu v rámci opatření představit jako první.

Definice územního plánování je obsažena v zákoně č. 183/2006 Sb., v platném znění (stavební zákon). Prioritním zaměřením územního plánování je aplikace § 18 stavebního zákona, jehož cílem je vytvářet předepsané podmínky pro výstavbu i udržitelný rozvoj území soustavným, resp. komplexním řešením prostorového uspořádání území. S odkazem na § 19 je cílem územního plánování dosažení územních podmínek pro zmírnění negativních aspektů ohrožujících ekologické a přírodní katastrofy, včetně sucha. Stavební zákon č. 183/2006 Sb. ze dne 14. března 2006 (Územní plánování a stavební řád) je s účinností od 1. ledna 2024 nástupcem stavebního zákona č. 283/2021 Sb.

Územní plánování není realizační dokument, ale způsob pořizování zahrnující jednání s orgány veřejné správy, vlastníky pozemků a dalšími subjekty. Jedná se o způsob pořizování zahrnující jednání mezi orgány veřejné správy, vlastníky pozemků a dalšími osobami, který schvaluje a vydává zastupitelstvo obce, široká dohoda všech zúčastněných stran o využití pozemku. Územní plánování zahrnuje návrh opatření k zajištění účinné protipovodňové ochrany. Při navrhování těchto ochranných opatření je nutná koordinace s plánem v oblasti vodního hospodářství. Základním dokumentem, který stanoví pravidla pro hospodaření s vodou v krajině, je vodní zákon. Důležitou roli při navrhování a zejména realizaci protipovodňových opatření hraje následující subjekt, kterým jsou pozemkové úpravy. Ty scelují nebo rozdělují pozemky na parcely, zajišťují přístup k pozemkům a řeší vlastnické vztahy k pozemkům. Současně navrhují zařízení ke zlepšení životního prostředí k ochraně území před povodněmi, ochranu území

před vodní a větrnou erozí, vodohospodářská opatření a opatření ke zvýšení ekologické stability krajiny.⁵⁰

Cílem územního plánování je vytvořit podmínky pro výstavbu a udržitelný rozvoj území. Toto vytvoření podmínek pro výstavbu a udržitelný rozvoj území, spočívá ve vyváženém vztahu podmínek pro příznivé životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území. Projekt musí odpovídat potřebám místních obyvatel.⁵¹

Orgány územního plánování jsou povinny koordinovat veřejné i soukromé plánování změn v území postupem podle tohoto zákona, a zajistit ochranu veřejných zájmů vyplývajících ze zvláštních právních předpisů (např. vodní zákon).⁵²

Územní plánování ve veřejném zájmu musí chránit a rozvíjet přírodní, kulturní a civilizační hodnoty území, včetně urbanistického, architektonického a archeologického dědictví. Přitom musí chránit krajinu, která je významnou složkou prostředí života obyvatel a základem jejich identity. S ohledem na to jsou stanoveny podmínky pro hospodárné využívání zastavěného území a je zajištěna ochrana nezastavěného území. Zajistit ochranu nezastavěného území.⁵³

V nezastavěném území se v souladu s jeho charakterem umísťují stavby, zařízení a jiná opatření pro zemědělství, lesnictví, vodní hospodářství zemědělství, lesnictví, vodního hospodářství a těžby nerostů, lze v nezastavěném území umísťovat pouze pro ochranu přírody a krajiny, pro veřejnou dopravní a technickou infrastrukturu, pro snižování nebezpečí ekologických a přírodních katastrof a pro odstraňování jejich důsledků a pro technická opatření a stavby,

⁵⁰ Eagri.cz: ochrana před povodněmi v územním plánování [online]. [cit.4.8.2023].

Dostupné z:

https://eagri.cz/public/web/file/126015/Ochrana_pred_povodnemi_v_uzemnim_planovani.pdf

⁵¹ § 18 odst. 1 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

⁵² § 18 odst. 3 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

⁵³ § 18 odst. 4 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

kteře zlepšují podmínky využití území pro účely rekreace a cestovního ruchu, ekologická centra, informační centra atd.⁵⁴

2.2.2 Zajištění dostatku pitné vody

Dostatečné zásobování vodou je nezbytné pro zmírnění nepříznivých dopadů sucha. Zajištění dostatku pitné vody je stěžejní opatření, a proto musí být přednostně zmíněno. Téma kapitoly o zadržení vody v krajině bude následovat se zaměřením na podporu klimatu atd., nicméně souvisí i se zajištěním pitné vody.

Pro ochranu množství vody je důležitý § 29 odst. 1 vodního zákona, podle kterého se za zdroj pitné vody určují především podzemní vody. Podle tohoto ustanovení se v době sucha upřednostňuje zásobování pitnou vodou.⁵⁵ Dalším ustanovením zaměřeným na zajištění dostatečného množství pitné vody je § 29 odst. 3 vodního zákona, který ukládá vlastníkům pozemků, kteří zjistí mimořádně velké množství podzemní vody, ohlásit vodoprávnímu úřadu zjištění aspektu tohoto zdroje. Toto ustanovení pomáhá zajistit nové zdroje podzemní vody.⁵⁶

Je zřejmé, že nejdůležitějším prostředkem pro zvládnutí sucha v oblasti zásobování pitnou vodou je další výstavba a propojování vodovodních systémů. Nejen v této interní studii, ale i do budoucna je zjevné, že základním prostředkem pro zvládnutí negativních dopadů sucha je další napojování jednotlivých obcí na větší vodárenské soustavy a páteřní vodárenskou infrastrukturu. Nepříznivým dopadům sucha mohou lépe čelit větší provozní a vlastnické společnosti s větším počtem vodních zdrojů pro výrobu pitné vody, úpraven vody, vhodným technickým zázemím a vybavením a také zkušeným a kvalifikovaným personálem (inženýři, technici, vodohospodáři apod.), který se dokáže lépe vypořádat s nepříznivými podmínkami pro řádné provozování vodovodů a kanalizací, poté lze situaci mnohem lépe řešit. Nezbytný je systém vzájemně propojených vodovodních sítí, který se dokáže vypořádat s výpadkem místních zdrojů vody.⁵⁷

⁵⁴ § 18 odst. 5 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

⁵⁵ § 29 odst. 1 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)

⁵⁶ § 29 odst. 3 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)

⁵⁷ Eagri.cz: koncepce zabezpečení obyvatelstva pitnou vodou [online]. [cit.5.8.2023].

Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/18758/koncepce_1_0_Konc_CO_1_.pdf

V současné době je v ČR 10 vodárenských soustav, které zásobují vodou více než 3 miliony obyvatel ČR. Tato pátevní vodárenská infrastruktura byla vybudována v 60. a 70. letech 20. století a nyní, nebo v nejbližších letech, se blíží ke konci své životnosti. To znamená, že v příštích pěti letech musí být provedeny nezbytné investice. Transformace odvětví vedla také k rozdělení základního majetku vodohospodářské infrastruktury mezi různé vlastníky vodohospodářské infrastruktury. V mnoha případech vlastní značnou část této pátevní infrastruktury relativně malé společnosti vlastněné městy a obcemi, které však vzhledem k vyšší poplatků za vodné a stočné nejsou schopny generovat dostatečné prostředky na obnovu. Pro zachování funkčnosti této kritické základní infrastruktury je často nutné zajistit financování obnovy jiným způsobem než prostřednictvím poplatků za vodné a stočné. I zde je úloha státu zásadní.

Jedním z navrhovaných a postupně realizovaných opatření ke zmírnění negativních dopadů sucha je podpora výstavby lokálních vrtů a studní, aby byly místní zdroje podzemní vody, jako zdroje pitné vody, k dispozici. Výstavba těchto zdrojů pitné vody je však podporována pouze v případě, že neexistují jiné možnosti, jak obyvatelstvo zásobovat pitnou vodou. V oblastech, kde je vybudována pátevní infrastruktura, by mělo být upřednostněno zásobování pitnou vodou z pátevní infrastruktury a jako alternativní zdroj pitné vody by měla být využívána pouze místní podzemní voda. V mnoha oblastech, které jsou již napojeny na pátevní infrastrukturu, by však jednotlivé obce měly z ekonomických důvodů (náklady na úpravu pitné vody z místních zdrojů podzemní vody jsou nižší než náklady na pitnou vodu distribuovanou ze skupinových vodovodů) zásobovat pitnou vodou především z vlastních zdrojů podzemní vody a zdroje podzemní vody využívat pouze v období sucha, kdy množství vody v těchto zdrojích klesá. Lze pozorovat i opačnou situaci, kdy je pátevní infrastruktura využívána pouze v případě sucha. Při zásobování obyvatelstva pitnou vodou je však nutné zohlednit nejen cenu za metr krychlový, ale také odolnost celého systému vůči suchu. Považuje se proto za nezbytné nejen vybudovat a propojit vodovodní systémy, ale také zajistit, aby tyto systémy byly plně využívány i v obdobích relativního

nedostatku vody. V opačném případě nelze tyto systémy zásobování vodou dlouhodobě efektivně a hospodárně provozovat.⁵⁸

Z předchozích studií a informací je zřejmé, že rizika pro zásobování obyvatelstva pitnou vodou v současnosti i v budoucnosti nejsou způsobena pouze důsledky klimatických změn, ale že hlavní obavy vzbuzuje ohrožení kvality stávajících vodních zdrojů v důsledku neúměrného tlaku využívání vody zejména pro zemědělství, průmysl a rekreaci. Hlavním problémem je ohrožení kvality stávajících vodních zdrojů. Z toho vyplývá, že primární pozornost musí být již nyní věnována ochraně stávajících vodních zdrojů, a je nesporné, že veřejný zájem na ochraně zdrojů pitné vody má přednost před místními soukromými zájmy.

Současně je třeba řešit otázku zásobování pitnou vodou odlehlých oblastí a obcí, které nejsou zásobovány pitnou vodou z veřejných zdrojů nebo mají nespolehlivé místní zdroje vody. Čas snadno ukáže, jak nerozumný byl tento přístup, pokud rezignujeme na zlepšování ochrany vod a péči o krajinu, zejména o stav zemědělské půdy, a budeme se spoléhat pouze na osvědčené a robustní zdroje vody, jako jsou vodní nádrže a hlubinné podzemní stavby.⁵⁹

2.2.3 Zadržetí vody v krajině

Zadržetí vody v krajině je součástí vodního zdroje, tedy podzemní i povrchovou vodou, která nejen může mít účely pro její pitné užívání, ale také v rámci bezpečnosti proti nebezpečným látkám, suchu apod. Proto bude další kapitola rozebírat posílení vodních zdrojů, se kterým má zadržetí vody v krajině mnoho společného.

Vyhláška č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území upravuje vsakování dešťové vody ze zastavěných a asfaltových ploch. Pokud se nepočítá s jiným řešením, je třeba dbát na pohlcování dešťových vod nejprve tam,

⁵⁸ Nase-voda.cz: zásobování pitnou vodou [online]. [cit.5.8.2023].
Dostupné z: <https://www.nase-voda.cz/pro-zasobovani-pitnou-vodou-jsou-nejvetsim-rizikem-melke-lokalni-zdroje/>

⁵⁹ Eagri.cz: koncepce ochrany před následky sucha pro území ČR [online]. [cit.5.8.2023].
Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/545860/Koncepce_ochrany_pred_nasledky_sucha_pro_uzemi_CR.pdf

kde je možnost kontaminace nebezpečnými látkami. Není-li pohlcování vod možné, je potřeba instalovat systémy pro zachycování dešťové vody. Tam, kde není možné srážkové vody zachytit a zadržet a zajistit regulované odvádění srážkových vod oddílnou kanalizací do povrchových vod, je třeba zajistit zachytávání srážkových vod v místech, kde je pravděpodobný výskyt znečišťujících látek. Tam, kde není možné oddělené vypouštění do povrchových vod, je opodstatněné regulované vypouštění do jednotné kanalizace. Doporučeným řešením je proto vsakování do půdy. Půdní absorpce pomáhá zadržovat vodu v krajině, a je proto prostředkem ke zmírnění následků sucha. Podle § 169 stavebního zákona musí územní plány splňovat obecné požadavky na výstavbu a stavební úřad může udělením stavebního povolení udělit výjimku.⁶⁰

⁶⁰ HORÁČEK, Zdeněk. Vodní zákon: s podrobným komentářem po velké novele stavebního zákona k 1.1.2013. 2. vyd. Praha: Soudy, 2013. Paragrafy do kapsy, s. 23. ISBN 978-80-86846-48-4.

Existuje spousta různých metod pro navrácení a zadržení vody v krajině. Jednou z nich je obnovení přirozených říčních koryt a meandrů, které může zpomalit rychlost vody, přirozeně regulovat erozi půdy a zvýšit zadržování vody v krajině.

Přírodní tekoucí vodní plochy slouží k zavodnění záplavových území, obnově starých tůní a rybníků nebo vytváření nových rybníků a obnově mokřadů, které mohou přispět k zavlažování krajiny. Důležitým aspektem je v tomto rámci přirozené rozlévání vody, po travnatých plochách (např. louky). Tímto způsobem může efektivně fungovat přirozená zásobárna vody určená pro krajinu.

Pro prvky v rámci zadržování vody v krajině lze zřídit infiltrační kanály vyplněné kamenivem. Voda se zde zadržuje a vsakuje (pomáhá zadržovat srážky v krajině při povodních).

Lepšího hospodaření s dešťovou vodou se dá dosáhnout tak, že v městských oblastech bude potřeba obnovit plochy pro zadržování vody a zaměřit se zejména na hospodaření s dešťovou vodou. Srážková voda by neměla zbytečně odtékat do zavlažovacích kanálů.

Dalším způsobem je výsadba stromů, proto je důležité také zvýšit množství zelených ploch. Především ovocné stromy mohou pomoci předcházet suchu, protože dokážou v půdě zadržet více vody. Účinné jsou však také trávníky, parky a střešní zeleň.

Šetrná péče o zemědělskou půdu je dalším z možných způsobů pro účinné zadržování vody v krajině. Krajinu zemědělské půdy je třeba revitalizovat. Šetrně zacházet s půdou a obohacovat ji o organické látky. Takové půdy mohou zadržet značné množství vody.

Obnovit lze například stromy a houštiny, které rozdělují velká pole. To pomáhá zadržovat vodu a zabraňuje vysychání půdy.

Změna klimatu a rozumné územní plánování využití půdy je součástí další možné prevence před negativními aspekty sucha. Nepřirozená krajina s napřímenými toky a bez vodních ploch nedokáže odolávat suchu ani absorbovat

dešťovou vodu z přívalových dešťů, tím důsledkem pak rozlehlé betonové budovy zadržují teplo, ale voda odtéká nevyužitá.

Investiční plány měst a obcí by měly zohledňovat také potřebu obnovit zadržování vody v krajině. Dříve či později si sucho a nedostatek vody vynutí realizaci těchto opatření.

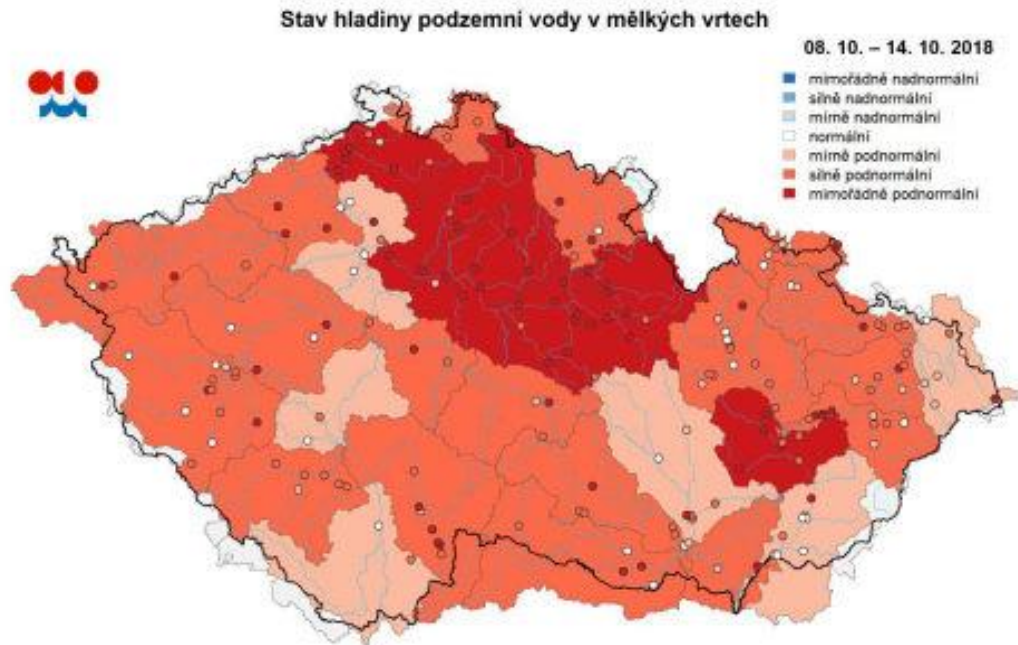
Environmentální podnikatelský plán poskytne téměř 10 miliard korun dotací na zadržování vody v krajině. Tato podpora se bude týkat nejen opatření na venkově, ve městech a obcích, ale také projektů v zastavěných oblastech na zadržování vody a ochranu sídel před povodněmi. Patří sem například obnova nebo vytváření rybníků, mokřadů a malých vodních nádrží, obnova přirozeného charakteru potoků a řek a vytváření ploch pro rozliv povodňové vlny. Prostředky lze využít také na výkup pozemků kolem vodních toků. Obce mohou zajistit odstranění starých zařízení původně sloužících k odvodňování. Obce mohou také žádat o dotace na vsakování dešťové vody a její využití k zalévání parků a jiné veřejné zeleně nebo k výsadbě střešní zeleně.⁶²

2.2.4 Posílení vodních zdrojů

Posílení vodních zdrojů je poslední podkapitolou pro opatření, ale její provázanost s výše zmíněnými podkapitolami je bezpodmínečná. Za vodní zdroj se totiž považují povrchové a podzemní vody, u kterých můžeme vidět využití primárně pro naplnění potřeb člověka, a to pro pitné účely.⁶³

⁶² Komunalniekologie.cz: Jak vrátit vodu do krajiny [online]. [cit.7.8.2023].
Dostupné z: <https://www.komunalniekologie.cz/info/jak-vratit-vodu-do-krajiny>

⁶³ § 2 odst. 8 zákona č. 273/2010 Sb., úplné znění zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), jak vyplývá z pozdějších změn

Obr. č. 3 Aktuální stav podzemních vod – mělké vrty⁶⁴

V případě nakládání s povrchovými nebo podzemními vodami se řeší jejich druh a účel daného nakládání s nimi. Jde-li o povrchové vody, může nakládání sloužit např. k jejich odběru, vzdouvání či akumulaci, využití jejich energetického potenciálu, užití vod pro chov ryb nebo vodní drůbeže, atd. Jde-li o podzemní vody, slouží také k odběru a akumulaci, dále k čerpání za účelem snižování jejich hladiny, umělému obohacování podzemních zdrojů vod povrchovou vodou a k dalšímu jinému nakládání s nimi. V tomto rámci je podstatná i doba, na kterou je nakládání s vodami žádáno, pokud oprávněný žadatel žádá o povolení k nakládání s vodami ve větším množství než 500 m³ vody v kalendářním měsíci nebo větším než 6 000 m³ vody v kalendářním roce (s výjimkou povolení podle §8 odst. 1 písm. a) bodů 2. až 4. vodního zákona)⁶⁵

Výstavba nových vodních nádrží je odůvodněna jako jeden další z možných způsobů řešení nedostatku vody v souvislosti s očekávanými dopady změny klimatu. Nádrže jsou strategickými zásobárnami, které lze využít i v případě extrémně dlouhotrvajícího sucha. V České republice je přibližně polovina obyvatel

⁶⁴ Kromeriz.cz: článek – detail [online]. [cit.15.8.2023]

Dostupné z: <http://www.kromeriz.cz/index.php?id=clanek&fce=detail&i=33121>

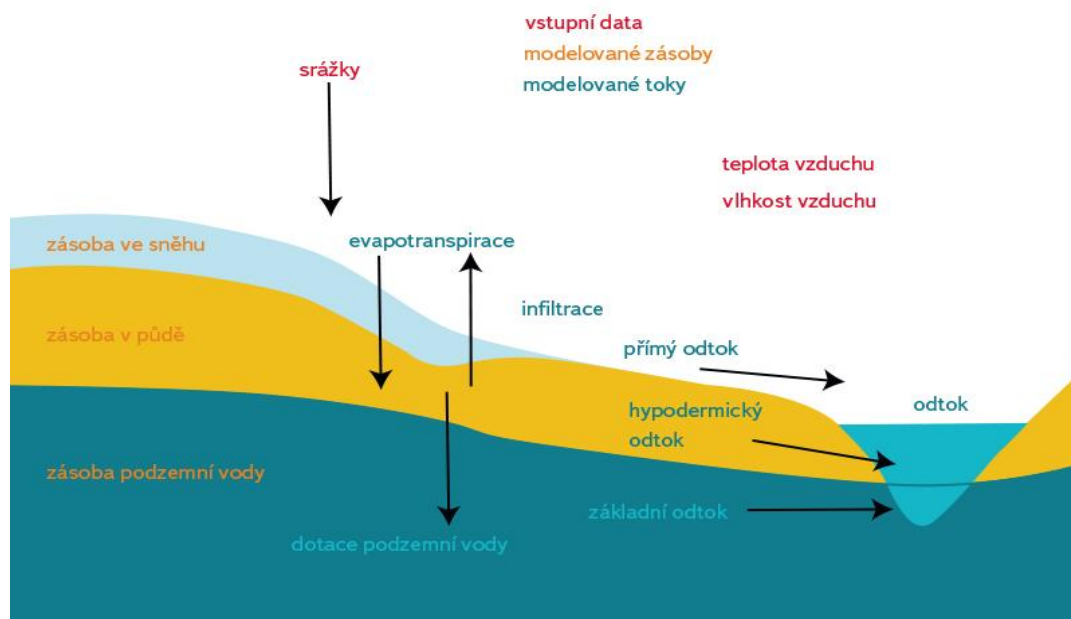
⁶⁵ § 1 článek a) vyhlášky č. 183/2018 Sb., o náležitostech rozhodnutí a dalších opatření vodoprávního úřadu a o dokladech předkládaných vodoprávnímu úřadu

napojena na veřejný vodovod zásobovaný povrchovým zdrojem vody, tj. nádrží. Zřízení nádrží má však řadu důsledků i pro stávající funkce obcí, které jsou ovlivněny změnami v jejich území a zhoršováním životního prostředí.

Sucho v letech 2015-2017 znovu otevřelo debatu o výstavbě vodních nádrží a oživilo plány na výstavbu vodní nádrže Pěčín v chráněné krajinné oblasti Orlické hory. Existují však i jiné, méně kontroverzní možnosti řešení nedostatku vodních zdrojů ve východních Čechách.

Nové vodní nádrže jako adaptační opatření jsou zdůvodňovány jako jeden z možných způsobů řešení nedostatku vody tváří v tvář očekávaným dopadům klimatických změn. Nádrže jsou strategickými zásobníky, které lze využít v případě extrémně dlouhotrvajícího sucha. V České republice je přibližně polovina obyvatel napojena na veřejný vodovod zásobovaný povrchovým zdrojem vody, tedy nádrží.

Zřizování nádrží má však řadu důsledků i pro stávající funkce obce, které jsou ovlivněny změnami v území a zhoršováním životního prostředí.⁶⁶

Obr. č. 4 Konceptuální model BILAN, simulující hydrologickou bilanci v denním či měsíčním časovém kroku⁶⁷

⁶⁶ Casopis.ochranaprirody.cz: Možnosti posílení vodních zdrojů - alternativy uvažované nádrže Pěčín [online]. [cit.8.8.2023].

Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/vyzkum-a-dokumentace/moznosti-posileni-vodnich-zdroju-alternativy-uvazovane-nadrze-pecin/>

⁶⁷ Vtei.cz: hamr online systém pro zvládání sucha – operativní řízení během suché epizody [online]. [cit.15.8.2023] Dostupné z: <https://www.vtei.cz/2018/10/hamr-online-system-pro-zvladani-sucha-operativni-rizeni-behem-suche-epizody/>

3 Zvládání sucha a stavu nedostatku vody

3.1 Plán pro sucho

Plán pro období sucha, základní dokument pro zvládání sucha a nedostatku vody, koordinuje činnosti v regionu v období nedostatku vody, během něj a po něm. V plánu jsou uvedena organizační a technická opatření potřebná k prevenci a zmírnění škod na majetku, životním prostředí, občanech a společnosti.

Plán se zabývá ochranou konkrétních regionů, zejména správních obvodů krajů, ČR a ORP. Plány ochrany před suchem mohou pro své správní obvody zpracovávat obecní úřady ORP ve spolupráci s příslušnými správci povodí a ČHMÚ. Plány pro sucho jsou průběžně aktualizovány v návaznosti na akvizice řek. Návrh plánu sucha a jeho aktualizace projednají obce v tomto správním území ORP po konzultaci s ČHMÚ a s uživateli vody vázanými na konkrétní území. Plán sucha ORP musí být v souladu s plánem sucha pro toto území. Soulad ověří příslušný krajský úřad. Obecní úřad následně zveřejní plán pro sucho dálkově přístupným způsobem. Tímto zveřejněním nabývá plán pro sucho účinnosti.

Krajské úřady ve spolupráci s příslušnými správci povodí a ČHMÚ vypracovávají a průběžně aktualizují plán pro sucho v kraji v rámci jim svěřených pravomocí. Krajské úřady konzultují návrh plánu pro sucho a jeho aktualizaci se zástupci obecních úřadů správního obvodu ORP, Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, krajských hygienických stanic a významných uživatelů vody (s MZe a MŽP).

Plán pro sucho pro území kraje musí být kompatibilní s plány pro sucho ostatních krajů. Po koordinaci s Ministerstvem zemědělství a Ministerstvem životního prostředí je plán pro sucho zveřejněn ve formě, která je přístupná na dálku na krajském úřadě. Po zveřejnění zůstává plán pro sucho v platnosti. Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo životního prostředí vypracovávají a průběžně aktualizují národní plán pro sucho. Návrhy plánů pro sucho a jejich aktualizace jsou projednávány s kraji, správci povodí, Českým hydrometeorologickým ústavem, Ministerstvem zdravotnictví a Ministerstvem

vnitru. Plán pro sucho zveřejňují obě sekce v dálkově přístupné podobě. Po zveřejnění vstupuje plán pro sucho v platnost.⁶⁸

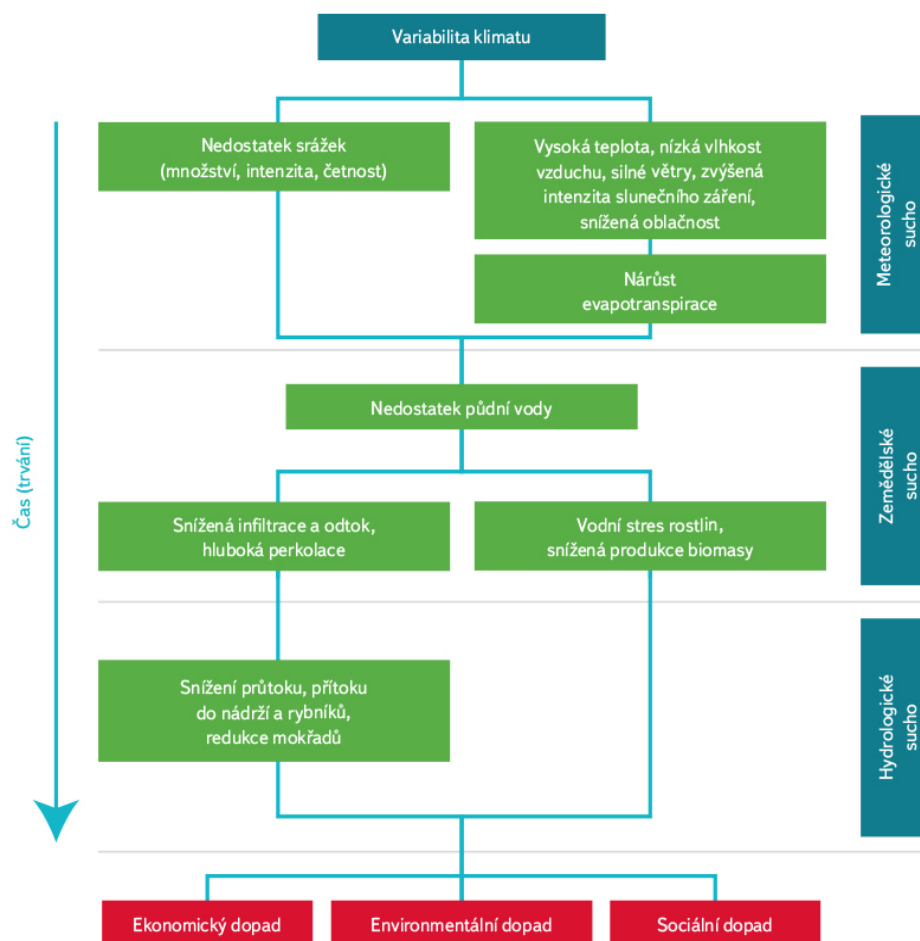
Plán pro sucho má tři části: základní, operativní a grafickou.

- Základní část obsahuje údaje potřebné pro zvládnání sucha v území, popis charakteristiky území, vodní zdroje včetně záložních vodních zdrojů, alternativní možnosti, úpravu vody, dopravu, převody vody, zásobování vodou atd.
- Operativní část obsahuje například seznam orgánů veřejné správy a zúčastněných stran zapojených do zvládnání sucha a nedostatku vody, popis činností, které provádějí, popis šíření informací atd.
- Grafická část obsahuje mapy a výkresy se zakreslením oblastí ohrožených suchem, vodohospodářských a vodárenských soustav, vodních zdrojů a úpraven vody a uživatelů vody spojených s danou oblastí.⁶⁹

⁶⁸Eagri.cz: Metodika plán pro sucho [online]. [cit.9.8.2023].

Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/679559/metodika_plan_sucho.pdf

⁶⁹ § 87b odst. 3 písm. a), b), c) zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)

Obr. č. 5 Propagace sucha do jednotlivých částí hydrologického cyklu⁷⁰

3.2 Plán pro zvládání sucha a nedostatku vody

Hlavním cílem plánu pro sucho je zajistit dostatek vody pro uspokojení základních lidských potřeb a navrhnout opatření k minimalizaci dopadů sucha a nedostatku vody na hospodářské činnosti a životní prostředí. Plány pro sucho zahrnují především identifikaci vodních zdrojů, popis rizik sucha a jejich možných dopadů a vymezení a popis regionů. Hlavní částí plánu pro období sucha je přehled postupů pro zvládání sucha a opatření pro případ nedostatku vody. Plány pro boj se suchem se zpracovávají pro celostátní a regionální území.

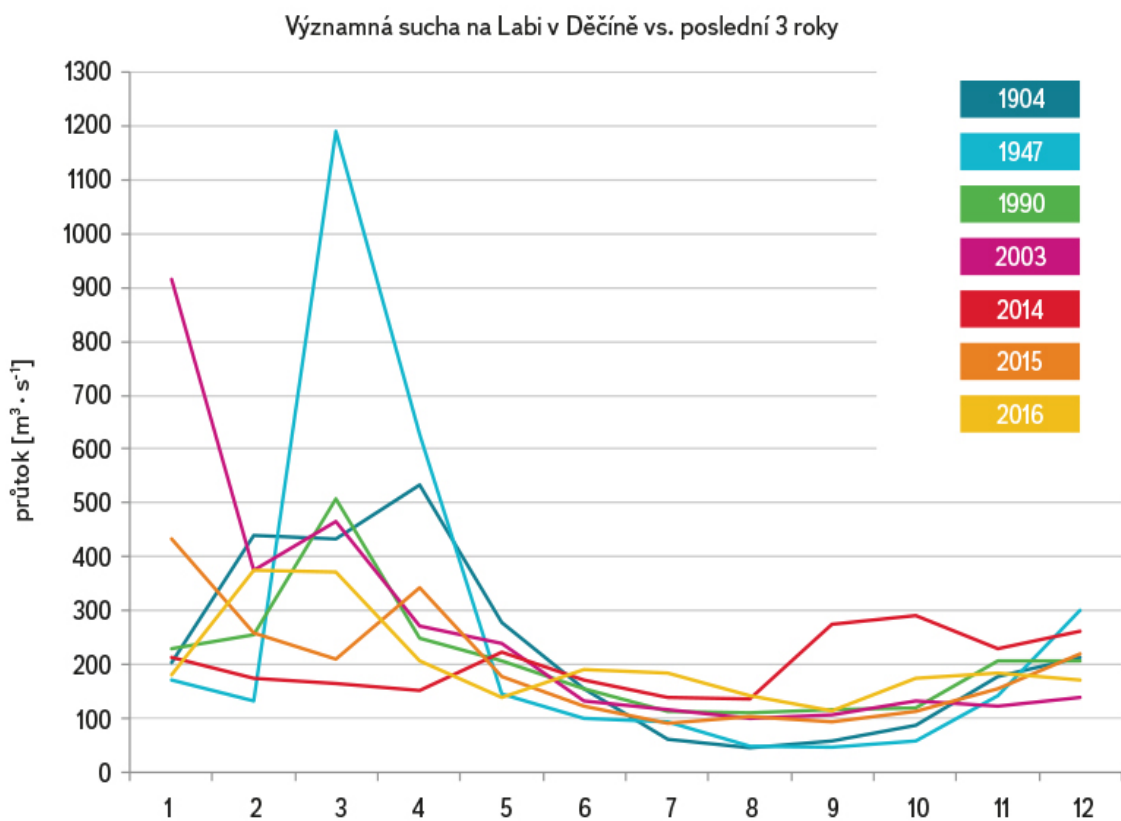
⁷⁰ Vtei.cz: hamr online systém pro zvládání sucha – operativní řízení během suché epizody [online]. [cit.15.8.2023] Dostupné z: <https://www.vtei.cz/2018/10/hamr-online-system-pro-zvladani-sucha-operativni-rizeni-behem-suche-epizody/>

3.2.1 Plán pro zvládání sucha a nedostatku vody na území ČR

V této podkapitole nastíním plán pro zvládání sucha a nedostatku vody na území ČR přednostně před plánem určeným pro území krajů, abych nejdřív poznamenal jeho celostátní měřítko a až dále podotknul jeho krajské kompetence.

Plán pro zvládání sucha pro území ČR bude zpracován a zveřejněn do 1. února 2024 ve spolupráci s Ministerstvem zemědělství a Ministerstvem životního prostředí. Zveřejnění bude provedeno způsobem umožňujícím dálkový přístup.

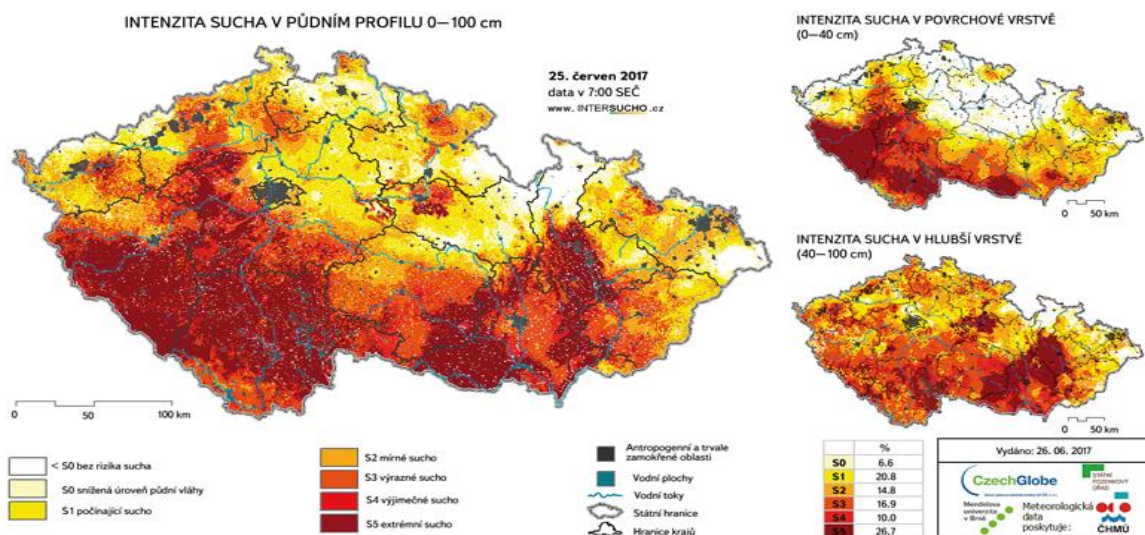
Krajský plán pro sucho pro území ČR bude společně zpracovávat a průběžně aktualizovat Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo životního prostředí. Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo životního prostředí zkonzultuje plány pro sucho a jejich aktualizaci s krajskými úřady, správci povodí, Českým hydrometeorologickým ústavem, Ministerstvem dopravy, Ministerstvem zdravotnictví a Ministerstvem vnitra. Plán pro sucho a jeho aktualizaci zveřejní Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo životního prostředí dálkovým přístupem.

Obr. č. 6 Porovnání průměrných měsíčních průtoků v Labi ve stanici Děčín během vybraných epizod sucha od roku 1900⁷¹

⁷¹ Vtei.cz: příprava a zpracování koncepce na ochranu před následky sucha pro území České republiky [online]. [cit.15.8.2023]

Dostupné z: <https://www.vtei.cz/2017/08/priprava-a-zpracovani-koncepce-na-ochranu-pred-nasledky-sucha-pro-uzemi-ceske-republiky/>

Obr. č. 7 Intenzita zemědělského sucha na území ČR ukazující přetrvávající problémy se suchem v létě 2017⁷²

3.2.2 Plán pro zvládnutí sucha a nedostatku vody na území krajů

Krajský úřad zpracuje a zveřejní plán pro sucho pro svůj kraj do 1. února 2023. Zveřejnění se provede stejným způsobem jako v krajích ČR, tj. dálkovým přístupem.⁷³

Krajský úřad ve spolupráci s příslušnými správci povodí a Českým hydrometeorologickým ústavem zpracuje a průběžně aktualizuje plán pro sucho v kraji. Krajská správa projedná plán pro sucho a jeho aktualizaci s krajskou správou svého správního obvodu, sousedními krajskými úřady, Policií ČR, hasičskými záchrannými sbory krajů a příslušnými orgány. Pokud se na území kraje nacházejí splavné vodní cesty, měl by se konzultovat krajský úřad s návrhem plánu pro sucho a jeho aktualizaci také s Ministerstvem dopravy a Norským hydrografickým úřadem. Plán pro sucho a jeho aktualizace nesmí být v rozporu s plánem pro sucho v kraji České republiky a s plány pro sucho jiných krajů. Plán pro sucho a

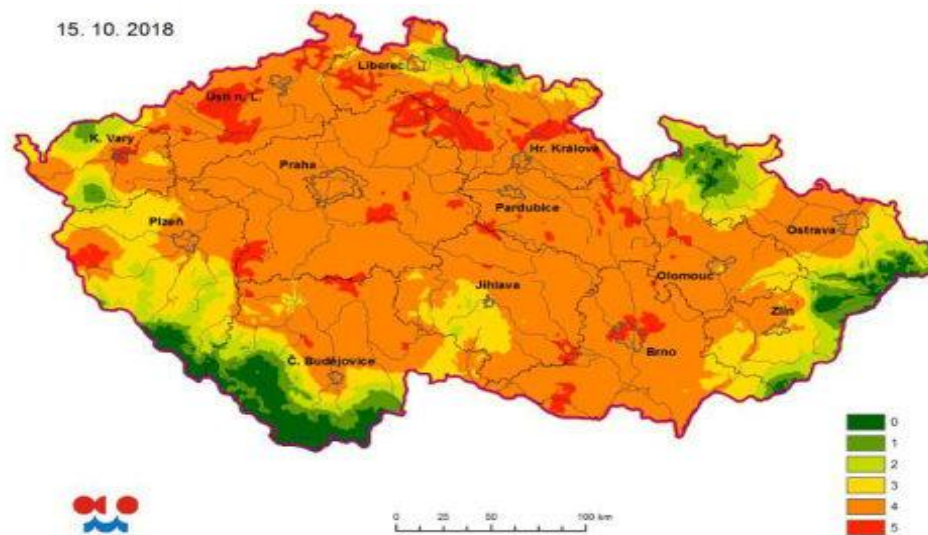
⁷² Vtei.cz: příprava a zpracování koncepce na ochranu před následky sucha pro území České republiky [online]. [cit.15.8.2023]

Dostupné z: <https://www.vtei.cz/2017/08/priprava-a-zpracovani-koncepce-na-ochranu-pred-nasledky-sucha-pro-uzemi-ceske-republiky/>

⁷³ Eagri.cz: Zvládnutí sucha a stavu nedostatku vody [online]. [cit.9.8.2023].

Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/voda/zvladani-sucha-a-stavu-nedostatku-vody/plan-pro-zvladani-sucha-a-stavu/>

jeho aktualizace se po schválení Ministerstvem zemědělství zveřejní na krajském úřadě dálkově přístupným způsobem.⁷⁴

Obr. č. 8 Mapa míry ohrožení půdním suchem v profilu 0 až 100 cm pod travním porostem (k 15. 10. 2018). Červená barva značí oblasti s vlhkostí pod 10 % VVK, oranžová ukazuje oblasti s vlhkostí 10 až 30 % VVK⁷⁵

⁷⁴ Eagri.cz: Metodika plán sucho [online]. [cit.9.8.2023].

Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/679559/metodika_plan_sucho.pdf

⁷⁵ Kromeriz.cz: článek – detail [online]. [cit.15.8.2023]

Dostupné z: <http://www.kromeriz.cz/index.php?id=clanek&fce=detail&i=33121>

Závěr

V mé bakalářské práci o právních aspektech zvládání sucha a nedostatku vody padlo mnoho faktů. Je jisté, že nestačí pouhá prevence pro zamezení tohoto problému, ale i zamyšlení nad různými opatřeními, která již jsou, nebo teprve budou vydána. Sucho společně s nedostatkem vody je hlavně z výhledu do budoucna považováno za největší přírodní hrozby pro Českou republiku.

Práci jsem proto rozdělil nejdříve do právních úprav a úmluv, které se tématu týkaly. V následující kapitole jsem popsal vodní zákon, konkrétně hlavu X, kterou jsem rozdělil na prevenci a opatření s obsahem svých vlastních podkapitol, ve kterých byly příkladné varianty. Poslední kapitolou je kapitola zabývající se plány pro zvládání sucha a stavu nedostatku vody s poukázáním na rozdíly plánů na území ČR a plánů na území krajů.

Všechny kapitoly, a to především podkapitoly u hlavy X vodního zákona, jsou blízce provázány a jejich souvislosti navzájem ovlivňují jejich faktory. Je nepřehlédnutelné, jaký dominový efekt by mohlo způsobit selhání pouze jedné z popisovaných problematik. Nicméně věřím, že preventivních opatření i opatření ke zmírnění negativních dopadů, máme na území ČR spoustu, jenom by se bezpochyby neměla zanedbávat, ani podceňovat.

Právě v tomto tématu můžeme vidět výsledky scénářů vývoje změny klimatu ukazující na nárůst sucha v našem regionu v důsledku rostoucích teplot a zároveň dlouhých období bez srážek. Na základě analýzy příčin problému sucha a nedostatku vody jsou realizována cílená opatření k omezení nebezpečí plynoucích z důsledků těchto podmínek. Hlavní vizí předložené koncepce je snížit zranitelnost našeho regionu suchem a nedostatkem vody a zajistit překonání důsledků období sucha včasnými opatřeními, která je třeba zahájit co nejdříve s ohledem na čas potřebný k jejich realizaci. Zejména se jedná o přípravu a výstavbu přehrad v oblastech, kde je bilance vodního hospodářství napjatá a případně silně negativní, a kde je třeba rozhodnout do roku 2025.

Sucho a nedostatek vody by se celkově mělo brát s určitou mírou obezřetnosti. Jakékoliv pochybení může vést k nepříznivým vlivům pro společnost. Prvotní snahou by mělo být, v co nejvyšší míře zamezit vzniku stavu sucha a nedostatku vody. Také by se mělo brát na vědomí, vzhledem k tomu, že životní prostředí za nás nikdo jiný neochrání, abychom se nejen starali o udržování životního prostředí, ale abychom se o něj starali šetrně.

Závěrem jsem chtěl poukázat, jak by se na toto téma mělo nahlížet, na jeho okolnosti a aspekty, které mohou přijít v budoucnu a budou ovlivňovat nejen nás, jako jedince, ale celou naši planetu a vše co je na ní. I kdyby to mělo být marné, i tak bychom se měli alespoň pokusit o jistou prevenci proti suchu a nedostatku vody, nejen pro nás, ale pro naši společnost i budoucí generace.

Seznam použité literatury a zdroje

Knižní zdroje

1. HANÁK, Jakub. Vyvlastnění z environmentálních důvodů: současný stav a perspektivy [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2015. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity [cit.3.8.2023]., s. 44. ISBN 978-80-210-8064-5.
2. HORÁČEK, Zdeněk. Vodní zákon: s podrobným komentářem po velké novele stavebního zákona k 1.1.2013. 2. vyd. Praha: Sondy, 2013. Paragrafy do kapsy, s. 23. ISBN 978-80-86846-48-4.
3. JANČÁŘOVÁ, Ilona, Jana DUDOVÁ, Jakub HANÁK, Milan PEKÁREK, Ivana PRŮCHOVÁ, Vojtěch VOMÁČKA a Dominik ŽIDEK. Právo životního prostředí: Obecná část. 1.vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2016. 716 s. učebnice č.531. ISBN 978-80-210-8366-0, str. 542-551
4. PITHART, David. Význam retence vody v říčních nivách. České Budějovice: DAPHNE ČR - Institut aplikované ekologie, 2012, s. 23. ISBN 978-80-260-3697-5

Právní normy

7. Zákon č.17/1992 Sb., o životním prostředí v platném znění
8. Sdělení č. 70/2006 Sb. m. s. v platném znění
9. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění k 1.1.2024
10. Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) v platném znění
11. Vyhláška č. 183/2018 Sb., o náležitostech rozhodnutí a dalších opatření vodoprávního úřadu a o dokladech předkládaných vodoprávnímu úřadu
12. Vyhláška č. 545/2002 Sb., o postupu při provádění pozemkových úprav a náležitostech návrhu pozemkových úprav
13. Zákona č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů
14. Zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)
15. Zákona č. 273/2010 Sb., úplné znění zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), jak vyplývá z pozdějších změn

Internetové zdroje

15. Borovičková, Hana – Havelková, Svatava (2005). Nástroje ochrany přírody a krajiny [online], [cit.01.02.2024].

Dostupné

z:

[https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/9BE7ACE92CCC839FC125708B001BB0F6/\\$file/planeta8_web.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/9BE7ACE92CCC839FC125708B001BB0F6/$file/planeta8_web.pdf)

16. Zvládání sucha a stavu nedostatku vody (Voda, eAGRI). [online], [cit.11.07.2023].

Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/voda/zvladani-sucha-a-stavu-nedostatku-vody/>

17. Mzp.cz: mezinárodní smlouvy v oblasti životního prostředí [online]. [cit.1.8.2023].

Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/parizska_dohoda

18. Mzp.cz: mezinárodní smlouvy v oblasti životního prostředí [online]. [cit.11.7.2023].

Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ramsarska_umluva_o_mokradech

19. Mzp.cz: mezinárodní smlouvy v oblasti životního prostředí [online]. [cit.11.7.2023].

Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu

20. Mzp.cz: mezinárodní smlouvy v oblasti životního prostředí [online]. [cit.12.7.2023].

Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ramcova_smernice_o_vodach

21. ODok.cz: informační portál o návrhu ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů [online]. [cit.1.8.2023].

Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCKRGU5Z2/>

22. Mzp.cz: ústřední komise pro sucho [online]. [cit.11.2.2024].

Dostupné z:

[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/ustredni_komise_pro_sucho/\\$FILE/OANZK-Statut-20230220.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/ustredni_komise_pro_sucho/$FILE/OANZK-Statut-20230220.pdf)

23. Mzp.cz: ústřední komise pro sucho [online]. [cit.11.2.2024].

Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ustredni_komise_pro_sucho

24. Eagri.cz: zvládání sucha a stavu nedostatku vody [online]. [cit.1.8.2023].

Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/voda/zvladani-sucha-a-stavu-nedostatku-vody/plan-pro-zvladani-sucha-a-stavu/>

25. Eagri.cz: ministerstvo zemědělství [online]. [cit.2.8.2023].

Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2023_ministerstvo-zemedelstvi-ma-hotovy.html

26. Eagri.cz: dotace ve vodním hospodářství [online]. [cit.2.8.2023].

Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/dotace/narodni-dotace/dotace-ve-vodnim-hospodarstvi/vodovody-a-kanalizace/>

27. Eagri.cz: dotace ve vodním hospodářství [online]. [cit.2.8.2023].

Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/dotace/narodni-dotace/dotace-ve-vodnim-hospodarstvi/vodovody-a-kanalizace/x129-410-podpora-vystavby-a-technickeho/>

28. Komunalniekologie.cz: propojování vodárenských soustav [online]. [cit.3.8.2023].

Dostupné z: <https://www.komunalniekologie.cz/info/propojovani-vodarenskych-soustav-bezpecne-a-plynule-zasobovani-obyvatel-pitnou-vodou>

29. Eagri.cz: koncepce ochrany před následky sucha pro území České republiky na období 2023–2027 [online]. [cit.3.8.2023].

Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/726042/_6_B3_Koncepce_SUCHO_2023_final_MPR.pdf

30. Eagri.cz: ochrana před povodněmi v územním plánování [online]. [cit.4.8.2023].

Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/126015/Ochrana_pred_povodnemi_v_uzemnim_planovani.pdf

31. Eagri.cz: koncepce zabezpečení obyvatelstva pitnou vodou [online]. [cit.5.2.2024].

Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/18758/koncepce_1_0_Konc_CO_1_.pdf

32. Nase-voda.cz: zásobování pitnou vodou [online]. [cit.5.8.2023].

Dostupné z: <https://www.nase-voda.cz/pro-zasobovani-pitnou-vodou-jsou-nejvetsim-rizikem-melke-lokalni-zdroje/>

33. Eagri.cz: koncepce ochrany před následky sucha pro území ČR [online]. [cit.9.2.2024].

Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/545860/Koncepce_ochrany_pred_nasledky_sucha_pro_uzemi_CR.pdf

34. Komunalniekologie.cz: Jak vrátit vodu do krajiny [online]. [cit.7.8.2023].

Dostupné z: <https://www.komunalniekologie.cz/info/jak-vratit-vodu-do-krajiny>

35. Casopis.ochranaprirody.cz: Možnosti posílení vodních zdrojů - alternativy uvažované nádrže Pěčín [online]. [cit.8.8.2023].

Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/vyzkum-a-dokumentace/moznosti-posileni-vodnich-zdroju-alternativy-uvazovane-nadrze-pecin/>

36. Eagri.cz: Metodika plán pro sucho [online]. [cit.9.8.2023].

Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/679559/metodika_plan_sucho.pdf

37. Eagri.cz: Zvládání sucha a stavu nedostatku vody [online]. [cit.9.8.2023].

Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/voda/zvladani-sucha-a-stavu-nedostatku-vody/plan-pro-zvladani-sucha-a-stavu/>

38. Eagri.cz: Metodika plán sucho [online]. [cit.9.8.2023].

Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/679559/metodika_plan_sucho.pdf

39. Vtei.cz: příprava a zpracování koncepce na ochranu před následky sucha pro území České republiky [online]. [cit.15.8.2023]

Dostupné z: <https://www.vtei.cz/2017/08/priprava-a-zpracovani-koncepce-na-ochranu-pred-nasledky-sucha-pro-uzemi-ceske-republiky/>

40. Vtei.cz: hamr online systém pro zvládání sucha – operativní řízení během suché epizody [online]. [cit.15.8.2023] Dostupné z: <https://www.vtei.cz/2018/10/hamr-online-system-pro-zvladani-sucha-operativni-rizeni-behem-suche-epizody/>

41. Kromeriz.cz: článek – detail [online]. [cit.15.8.2023]

Dostupné z: <http://www.kromeriz.cz/index.php?id=clanek&fce=detail&i=33121>

Seznam obrázků

Obr. č. 1 Tematické pilíře koncepce na ochranu před následky sucha a nedostatku vody – pět úrovní, na kterých je třeba zahájit nebo zintenzivnit činnosti spojené s přijímáním nezbytných opatření	28
Obr. č. 2 Schéma pro současné klima, která vychází z měření na jednotlivých stanicích v rámci celé ČR.....	35
Obr. č. 3 Aktuální stav podzemních vod – mělké vrty	38
Obr. č. 4 Konceptuální model BILAN, simulující hydrologickou bilanci v denním či měsíčním časovém kroku.....	40
Obr. č. 5 Propagace sucha do jednotlivých částí hydrologického cyklu	43
Obr. č. 6 Porovnání průměrných měsíčních průtoků v Labi ve stanici Děčín během vybraných epizod sucha od roku 1900	45
Obr. č. 7 Intenzita zemědělského sucha na území ČR ukazující přetrvávající problémy se suchem v létě 2017	46
Obr. č. 8 Mapa míry ohrožení půdním suchem v profilu 0 až 100 cm pod travním porostem (k 15. 10. 2018). Červená barva značí oblasti s vlhkostí pod 10 % VVK, oranžová ukazuje oblasti s vlhkostí 10 až 30 % VVK.....	47